

Echte verhalen voor een betere dialoog over wolven

Frithjof de Haan: 'Persoonlijke verhalen helpen partijen zich in elkaars perspectief te verplaatsen.'

Foto: Maatschap voor Communicatie

Op verzoek van de minister voor Natuur en Stikstof werkt de RDA aan een advies over samenleven met wolven in Nederland. Onderdeel van dat traject is het organiseren van een 'maatschappelijke dialoog'. De bijeenkomsten voor die dialoog vonden afgelopen jaar plaats. Gespreksleider Frithjof de Haan vertelt over zijn ervaringen.

De maatschappelijke dialoog over samenleven met wolven bestond uit twee soorten bijeenkomsten: nationale en lokale. Het begon met een landelijke bijeenkomst in september, gevolgd door drie lokale sessies in november-december 2023. In januari 2024 vond tot slot een tweede landelijk gesprek plaats.

Het doel van deze tweeledige opzet is de 'systeemwereld' en de 'leefwereld' apart te onderzoeken, legt Frithjof de Haan uit. De "echte verhalen" uit de leefwereld helpen volgens hem de onverzettelijke partijen in de systeemwereld met elkaar in gesprek te komen. De Haan was betrokken als gespreksleider bij alle bijeenkomsten. Hij is adviseur en medeoprichter van Maatschap voor Communicatie, een bureau dat is gespecialiseerd in communicatie- en participatietrajecten voor 'schurende' maatschappelijke vraagstukken.

Organisaties

Voor de nationale sessies zijn organisaties uitgenodigd met zeer uiteenlopende opvattingen. Vertegenwoordigd waren onder meer de landbouw, jagers, natuurbeschermers en de recreatiesector. Daarnaast deed een aantal actiegroepen mee. Het was een gemêleerd gezelschap met sterk uiteenlopende gevoelens en soms gespannen onderlinge relaties.

We zijn begonnen met het formuleren van een open en nieuwsgierige vraag, die voor geen van de partijen bedreigend overkomt", vertelt de gespreksleider. "Dat werkt beter dan de vraag: vertel nog eens goed waarom jij voor of tegen bent. Want dan gaan mensen alleen maar nog steviger in hun standpunten zitten." Die centrale vraag luidde: (Hoe) kunnen we samenleven met wolven in Nederland? De Haan: "Daarbij hebben we bewust 'hoe' tussen haakjes gezet, om aan te geven: het antwoord kan ook zijn dat we niet kunnen samenleven met wolven."

Hoe heeft hij deze nationale bijeenkomsten ervaren? "De belangrijkste opbrengst is dat de groepen met elkaar het gesprek aangingen en het idee lieten varen dat ze elkaar moesten overtuigen. Dat laatste lukt toch niet. Het was mooi dat ze bereid waren te luisteren naar andere perspectieven. Welke dilemma's spelen er? Wat is de vraag achter de vraag? Het is zo'n gevoelig vraagstuk, het heeft weinig zin om constant je hakken in het zand te zetten. Dat polariseert alleen maar."

Lokale sessies

De opzet van de lokale dialoog is totaal anders. Hier zijn geen organisaties vertegenwoordigd, maar mensen uit de gemeenschap die in hun dagelijks leven te maken hebben met de (toekomstige) aanwezigheid van wolven. De deelnemers zijn gericht uitgenodigd in overleg met een lokale speler, zoals de dorpsraad. De opzet is kleinschalig, vertelt De Haan. "Tien tot twaalf mensen zitten in een kring, zonder tafel ertussen, en krijgen ruimte om hun verhaal te vertellen en elkaar vragen te stellen. We hebben een 'socratische' gesprekstechniek gehanteerd: vanuit nieuwsgierigheid bevragen en doorvragen zonder een oordeel te vellen."

De ervaringen van de deelnemers varieerden van enthousiasme tot angst voor schade of gevaar. Er waren enerzijds natuurliefhebbers die opgewonden zijn over de wolf. Aan de andere kant was er weerstand en angst, bijvoorbeeld van een schapenhouder van wie dieren zijn gedood of mensen die vrezen voor de veiligheid van hun pony of hun naar school fietsende kinderen. Deze lokale gesprekken vonden plaats op drie plekken. In Austerlitz (Utrecht), waar kortgeleden voor het eerst een wolf is gespot; in Dwingeloo (Drenthe), waar de soort zich recentelijk heeft gevestigd; en in Elspeet (Gelderland), in een regio waar in de perceptie van mensen al heel veel wolven leven.

Gradaties tussen koesteren en uitroeien

De verhalen uit de lokale bijeenkomsten werden ingebracht in de laatste landelijke dialoogbijeenkomst. Zo kwamen leefwereld en systeemwereld bij elkaar en dat heeft deelnemers geholpen zich in elkaars perspectief te verplaatsen, zegt De Haan. “Dan blijkt het probleem niet zwart-wit te zijn. Het gaat niet om het koesteren versus uitroeien. Er zijn veel gradaties. Iedereen snapt dat je niet kunt uitsluiten dat je een keer een probleemwolf moet doodschieten. En niemand vindt dat je ze allemaal moet afmaken.” Dat helpt het gesprek verder. “We hebben gesproken over hoe veilig of onveilig situaties zijn. Daarnaast is gediscussieerd over het handelingsperspectief:

wat kunnen mensen doen in een bepaalde situatie en wat hebben zij daarvoor nodig? Die vragen kun je alleen beantwoorden als je in staat bent van perspectief te wisselen; als je in elk geval de bereidheid hebt te denken vanuit die verschillende perspectieven.”

Emoties

De RDA neemt de impressies mee in het verslag, dat in het voorjaar van 2024 verschijnt. Daarop kan De Haan als gespreksleider niet vooruitlopen. Een paar persoonlijke observaties wil hij wel kwijt. “Het is duidelijk dat het vraagstuk erg gepolariseerd is. Bij een van de lokale dialogen was een vrouw die voor de zekerheid iemand had meegenomen, omdat ze vreesde voor haar veiligheid als ze alleen zou gaan. Anderen durfden helemaal niet te komen. Er is dus angst; niet alleen voor de wolf, maar ook voor de mensen die iets vinden van die wolf.”

Hoe kijkt hij als gespreksleider terug? “De landelijke dialogen waren spannend om te doen, zeker in situaties waarin belangenbehartigers lijnrecht tegenover elkaar staan of op het punt staan weg te lopen uit het gesprek. Toch hebben de lokale gesprekken mij meer geraakt. Dáár gebeurde het, daar zitten de echte emoties. Die echte verhalen helpen om tot een goed advies te komen”, stelt hij. “Het is aan de RDA om die gevoelsdynamiek een plaats te geven naast de feiten.”

Het verslag van de maatschappelijke dialoog verschijnt naar verwachting in het voorjaar van 2024 en zal dan beschikbaar zijn via de website van de RDA.